

Рекомендацію Rec (2002) 2 Комітету міністрів Ради Європи державам - учасникам "Про доступ до офіційних документів" та інших. Вони затверджують принципи для реалізації такі як: запитувачі не мусять вказувати причину запиту (Принцип V.1); формальні вимоги до запитів мають бути зведені до мінімуму (Принцип V.2); запити повинні розглядатися на підставі рівності (Принцип VI.2) та ряд інших.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інформацію» № 2657-ХІІ від 02.10.1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 48. – Ст. 650.
2. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» № 3477-ІV від 23.02.2006 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 30. – Ст. 260.

УДК 343.98

Горлачук О. А.

*к.е.н, судовий експерт сектору економічних досліджень
відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних,
земельних, екологічних досліджень та оціночної діяльності
Тернопільський науково-дослідний експертно-криміналістичний
центр МВС України*

СУДОВА ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Глобалізація економічних відносин передбачає тісну взаємодію національних економік у сфері розподілу сировинних ресурсів, кооперуванні і спеціалізації, отриманні інформаційних технологій тощо. Розвиток цих процесів супроводжується наступною трансформацією національної судово-правової системи, в тому числі і в сфері судово-експертної діяльності, відповідно до міжнародних стандартів.

Економічна глобалізація є процесом діалектичної взаємодії національних і глобальних економічних відносин, за якої відбувається поступове обмеження національних рис людини економічної і відповідних економічних відносин та їх поступове підпорядкування системі глобальних економічних відносин, що управляється відповідними законами та закономірностями і здійснюється під егідою наднаціональних економічних структур [2, с. 130].

Міждержавне співробітництво сприяє розробленню та імплементації універсальних та регіональних стандартів у різних сферах діяльності, але передусім у сфері прав і свобод людини, міжнародних та торгівельно-економічних відносин. Правове регулювання, таким чином, набуває інтернаціоналізованого характеру [3, с. 207].

В умовах турбулентності економічного середовища та його посилення, все частішими є порушення у сфері економіки, які фіксуються правоохоронними органами. Вони характеризуються тенденцією в

ускладненні їх здійснення, що в багатьох випадках вимагає у судово-слідчих органів потребу в спеціальних знаннях при розслідуванні економічних злочинів. Разом з тим, цифровізація і досягнення в області технологій відкрили й нові можливості для фінансових розслідувань з протидії схемам, створюваних шахраями [1, с. 95].

Як було вище зазначено, процеси економічної глобалізації опосередковано стосуються також і судово-експертної діяльності в сфері економіки, в тому числі співробітництва судово-слідчих органів країн стосовно розслідування економічних злочинів, які перетинають національні кордони і є міжнародними.

Вільний рух капіталу внаслідок незначних бар'єрів або їх відсутність, створення глобальної світової економічної системи зумовили необхідність у трансформації відповідного національного законодавства, що також викликало потребу в уніфікації стандартів судово-експертної діяльності.

Продовжуючи думку, зазначимо, що потреба в стандартизації нормативно-правової бази зумовлена, перш за все, причинами суто економічного характеру. Створення міжнародних інтеграційних утворень та вихід на міжнародний рівень надвеликих бізнесових структур (транснаціональних корпорацій) стали ключовими факторами у прискоренні економічної глобалізації. Освоєння транснаціональними корпораціями національних ринків країн та формування системи світової міжнародної торгівлі із її багатоформатними економічними відносинами зумовили потребу в уніфікації національного законодавства до узгоджених між країнами міжнародних вимог.

Так, у 50-х роках ХХ ст. на міжнародній арені започатковуються нові формати економічних відносин і одним із яскравих прикладів можна назвати Європейське співтовариство вугілля і сталі (1951), яке за досить короткий час трансформувалося у Європейський Союз. В останньому, для подолання внутрішніх бар'єрів, з часом було уніфіковано нормативно-правову базу країн-учасниць.

Таким чином, гармонізація національної нормативно-правової бази із міжнародними стандартами є об'єктивним процесом. Вищезазначене, безперечно, стосується й судово-експертної діяльності. Наприклад, згідно наказу ДП «УкрНДНЦ» від 07.05.2018 № 125 було створено технічний комітет стандартизації 192 «Судова експертиза», метою якого є розроблення національних стандартів, у тому числі гармонізованих із міжнародними вимогами у сфері судових експертиз, які сприяють організаційно-методичному забезпеченню у сфері судових експертиз, єдиному підході у проведенні експертиз, проведення робіт з уніфікації в галузі судово-експертної діяльності, тощо [4].

Власне процес уніфікації судової економічної експертизи (є складовою судової експертизи) згідно міжнародних стандартів має певну раціональну межу, оскільки повинен враховувати об'єктивні ендогенні фактори. До найважливіших з них можна віднести наступні: особливості економіки, які історично сформувалися на даній території із відповідними їм економічними відносинами; диференційований рівень економічного розвитку країн; відносини власності, які є визначальними при розбудові всього спектру

економічних відносин між суб'єктами економіки та ряд інших.

Разом з тим, не дивлячись на процеси міжнародної інтеграції та уніфікації правового поля законодавство певних країн (країни Європейського Союзу) поки що не має єдиних вимог. Це стосуються, наприклад, ролі судового експерта у процесуальному полі [5, с. 127], що засвідчує складність в уніфікації міжнародних вимог в сфері судово-експертної діяльності. І не в останню чергу це зумовлено вищенаведеними ендогенними факторами.

В умовах масштабної глобалізації економічних зв'язків гармонізація судово-експертної діяльності в сфері економіки із міжнародними стандартами (організаційні, правові, методологічно-методичні вимоги) має враховувати дію ендогенних економічних факторів, а в якості критерію раціональної уніфікації повинен бути рівень ефективності судово-правової системи, оскільки результати об'єктивної та незалежної судової економічної експертизи є одними із важливих джерел доказів для судово-слідчих органів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Віхляєв О.К., Германюк І.В. Судово-економічна експертиза та електронний обіг документів у кримінальному процесі. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. № 2 (14). 2021. С. 90-98. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/1862/2278> (дата звернення: 17.04.2023).
2. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / [Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І.]; за ред. С.В. Мочерного. Львів: Світ, 2005. Т. 1. 616 с.
3. Івженко І. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток конституційного права. Підприємництво, господарство і право. № 7. 2020. С. 206-210.
4. Технічний комітет 192 «Судова експертиза». URL: <https://kndise.gov.ua/tehnichnyj-komitet-192-sudova-ekspertyza/> (дата звернення: 18.04.2023).
5. Федчишина В.В. Спеціальні економічні знання у правових системах Європи, Австралії та США. *Науковий огляд*. 2018. № 3 (46). С. 124-143.